

ČILEJSKI PREDSEDNIK PODAL OSTAVKO

Nesporazum med voditelji revolucionarne junte. Minister obrambe napoveduje vojno komunistični agitaciji. Ustanovitev narodnega ekonomskega sveta

Santiago, Čile, 13. jun.—Carlos G. Davila je včeraj resigniral kot predsednik socialistične vlade, ki je prišla na krmilo pred enim tednom, radi nesoglasja z drugimi voditelji revolucionarne junte.

Polkovnik Marmaduke Grove, ki je pomagal Davili strogolaviti vladno predsednika Montero, je prisilil Davila na resignacijo, ker je slednji zagovarjal zmerno politiko proti izmuzemskim kapitalistom, zlasti ameriškim, ki kontrolirajo nekatere čilejske industrije.

Davila, bivši čilejski poslanik v Združenih državah, je odklonil komentar o svoji akciji, toda neki član njegove družine je izjavil, da se je Davila umaknil iz urada radi nesporazuma z ostalimi člani revolucionarne junte. Zadnje dni je levičarsko časopisje napadalo Davilo, ker se je izrekel proti takojšnji razpustitvi kombinacije Cosach, ameriškega koncerna, čigar kapital znaša \$375,000,000 in kateri kontrolira produkcijo nitrata.

Takoj po resignaciji so pričele krožiti govorice, da se bo Davila združil s Carlos Ibáñezem, ki se sedaj nahaja v izgnanstvu, in da bosta skupno formirala novo junto. To gibanje kaže na podpirajočo močno grupo vojaških častnikov.

Polkovnik Marmaduke Grove, minister za obrambo in notranje zadeve, bo najbrž nasledil Davila. Grove je v svoji izjavi poudaril komuniste, naj takoj prenehajo s prevratno propagando. Zagrožil je, da bo vsako protivladno gibanje potlačil s železno roko.

Revolucionarna junta je prošlo soboto ustanovila narodno-socialistični ekonomski svet. Člani te organizacije so tudi delavci in bodo pomagali vladi v vodstvu nove ekonomske politike. Socialistični voditelji iz Kolumbije, Ekuadora in Peruja so se pridružili čilejskim delavcem in drugim pristašem novega režima, ki so proslavljali uspešno revolucijo in ustanovitev socialistične vlade. Več tisoč delavcev se je udeležilo demonstracij in shodov, katere je sklicala revolucionarna junta.

Z obravnave proti rudarjem

Harlan, Ky. — Nadaljnji korak v poskusu za omreženje E. Phillipsa, zamorskega rudarja, ki je obtožen umora v zvezi z bitko med kompanijskimi policaji in deputiji v rudarji 5. maja lanskega leta, je bil napravljen, ko je rudar Kenneth Dalton pričal kot državna priča proti obtoženci.

Dalton je misteriozno izginil pred letom dni in se je spet misteriozno pojavil in se predal oblastem, ko se otvorila obravnava. To se pravi, da je zadeva skrivnostna za ljudi, ki ne poznajo manevriranja justice v harlanskem okraju.

Dalton je podal zapriseženo izjavo, da je sodeloval pri načrtu za napad šerifskih deputijev in da je tudi on streljal na to grupo. Povedal je zmešano storijo, da ne ve, ako je on koga ubil, gotov pa je, da je krogla, ki jo je oddal Phillips, ubila deputija Jim Danielsa.

Meščanski dnevnik v konkurzu

Scranton, Pa. — "The Scranton Sun", ki izhaja popoldne, je dolgo časa širil optimizem in trdil, da v deželi ni krize, kvečjemu mala depresija. Sedaj pa je lastnik vložil peticijo za konkurz in naprosil sodišče, naj imenuje upravitelja.

Obsodba zamorskega rudarja

Kazen je dosmrtna ječa. Zagovorniki bodo apelirali na višje sodišče

Harlan, Ky. — Zamorski rudar E. Phillips je bil 11. t. m. spoznan krivim na obtožbo umora šerifskega deputija Jim Danielsa v bitki med rudarskimi stavkarji, kompanijskimi policaji in deputiji v Ewartu 6. maja lanskega leta. Porotniki so se posvetovali pet ur in nato podali svoj izrek. Sodnik je potem obsodil Phillipsa na dosmrtno ječo.

Zagovorniki so argumentirali, da se Phillips ni udeležil bitke, ki je rezultirala v umoru, toda porotniki so vseeno spoznali obtožbeno kaznivim. Državni tožilec je zahteval smrtno kazen.

Obravnava se je pričela 30. maja. Poleg Phillipsa je obtoženih umora 27 drugih rudarjev v zvezi z bitko v Ewartu. Dva druga rudarja, William Hightower in W. Jones, uradnika rudarske unije UMWA v Harlanu, sta bila na prejšnjih obravnavah tudi spoznana krivim in obsojena na dosmrtno ječo.

Odvetniki, ki so zagovarjali Phillipsa, so naznanili, da bodo vložili priziv proti obsodbi na višje sodišče.

Lačni rudarji oblegajo Charleston

Predsednik rudarske unije urgi, da naj ostanejo v mestu, dokler ne dobe pomoči od države

Charleston, W. Va. — (FP) — Lačni rudarji prihajajo z vseh strani v glavno mesto zahtevati pomoči. Prva skupina je prišla pred par dnevi in vest o tem se je hitro razširila, nakar so se nadaljnje grupe iz premožnih naselbin odpravile na pot.

Frank Keeney, predsednik W. Virginia Mine Workers unije, v katero organizacijo lačni rudarji spadajo, jim je svetoval, naj se ne umaknejo iz mesta, dokler ne dobe pomoči od države. Časopisje posevča veliko pozornost brezposelnim armadi in njenim aktivnostim.

Governor Conley je sprejel delegacijo, katero je vodil podpredsednik rudarske unije Brant Scott. Sugestiral je rudarjem, naj se vrnejo domov, kjer naj apelirajo na okrajne oblasti za podporo, ker država ne more storiti ničesar za nje, obljubil pa je sodelovanje z okrajnimi avtoritetami.

Rudarji so odklonili nasvet in pravijo, da se ne umaknejo. Utaborili so se ob reki Kanawha in spijo pod drevesi. Nekateri rudarji so vzeli s seboj na pot tudi žene in otroke, ki sedaj čakajo, da jim bo država pomagala.

Politična kampanja v Hondurasu

Tegucigalpa, Honduras, 13. jun. — Rafael Diaz Chavez je včeraj naznanil, da odstopi kot predsedniški kandidat liberalne stranke. Sedaj se samo dva kandidata potegujeta za mesto predsednika. To sta sedanji predsednik dr. Angel Zúñiga Huete in general Tiburcio Carías Andino, vodja nacionalistične stranke. Chavez je bil osumjen zveze z rebeli, ki so pred par dnevi skušali strmoglaviti obstoječo vlado, a so bili v bitki z lojalnimi četami poraženi.

Bivši senator napada Garnerjev načrt

Kansas City, Mo. — James A. Reed, bivši zvezni senator, je v svojem govoru pred članicami nekega ženskega kluba izjavil, da je Garnerjev načrt federalne pomoči za brezposelne "rdečkast, ako že ne rdeč." Tako potrdi je Reed označil za boljševizem. Obd. Reed in Garner, se potegujeta za predsedniško kandidacijo demokratske stranke.

KAPITALISTOV 'NAČRT' ZA KONČANJE KRIZE

Priporočila znižanje kapitala, obresti in dividend

New York. — (FP) — Med kapitalisti se je našla vsaj ena oseba, Adolph Moses, ki je odprto povedal, kar mora biti znano vsakemu magnatu in ekonomu, da krize ne bo prej konec, dokler ne bodo znižani profiti. On priporoča znižanje tako zvanih kapitalnih stroškov — obresti, dividend in kapitalizacije. Ako se to zgodi, bo kapitalizem zopet dobil glavne pogoje za življenje in profiti se bodo zopet stekali v žepe delničarjev in bankirjev.

"Dokler so profiti glavni motiv industrije," piše Moses v New York Timesu, "ne bo prosperiteto toliko časa, da se vrnejo zopet izgledi za nje. V teoriji in praksi je bilo že demonstrirano, da redukcije plač vodi k padanju biznisa, profitor in cen. Ako skušamo zvišati profite potem redukcije stroškov materiala, bomo odkrili, da slednji sestojijo zgolj iz delavskih in kapitalnih stroškov — to je plač, dividend in obresti.

"Za splošno zvišanje profitov je ena pot: znižanje stroškov kapitala. Dokler se to ne zgodi, dokler se ne znižajo ti stroški in pozabi na izgube, toliko časa se tudi profiti ne vrnejo. Moralo bi biti jasno, ako sedaj znižamo stroške kapitala, kar se bo moralo zgoditi prej ali slej, bodo profiti zopet možni, z njimi vred se bo vrnilo zaupanje, valed odstranjenja strahu se bo denar istekal v obstoječo industrijska podjetja, nastala bo zaposlenost, zvišala nakupovalna sila in vstala bo doba nove prosperitete."

Mosevovi teoriji tudi kapitalisti ne morejo ugovarjati, ker je v bistvu realna. Njeno izvajanje v praksi bi zopet oživilo kapitalizem. Ni pa bojzani, da bi poslušali Mosevove nasvete in prostovoljno drastično znižali ogromno kapitalizacijo in druge obveznosti industrije. To sicer narekuje navadna pamet, ampak kapitalisti so stupidni do skrajnosti.

Ko bi bili brezposelni ribe...

Cleveland, O. — Petnajst brezposelnih je bilo privedenih pred sodnika Waltherja, ker so kršili "pravice rib in ribolovstva." Zasačeni in aretirani so bili, ko so kalili ribji mir s trnki. Sodnik Walther jih je podučil, da je ribolovstvo sport in ne okupacija brezposelnih iz potrebe. Obsojil jih je na pojojno kazen. Ako bi bili brezposelni ribe, bi gotovo imeli pravice in vladno protekcijo.

Propadanje farmarjev v Iowi

Des Moines, Ia. — Od 1. 1926 je bila v 99 okrajih te države izgubljena vsled dolga vsaka sedma farma.

Zmaga konservativcev v Avstraliji

Radikalci so pri volitvah v državi New South Wales izgubili 34 sedežev v parlamentu. Delavska zmaga v Queenslandu

Sydney, Avstralija, 13. jun. — Radikalna delavska stranka v državi New South Wales, katero vodi bivši premijer John T. Lang, je doživela velik poraz pri volitvah. Združena avstralska stranka, kombinacija antisocialističnih kandidatov, je zmaga. V novem parlamentu bo imela 64 poslancev, Langovi pristaši pa 21. V starem parlamentu je imela Langova skupina 55 sedežev, združena stranka 23, ostale stranke pa 12.

Industrijelci se vesele poraza radikalcev. Lang je v svoji kampanji poudarjal, da bo njegova stranka konfiscirala industrije in banke, ako bo prišla na vladno krmilo.

Reprezentant angleškega kralja v Avstraliji sir Philip Game je odstavil Langa iz urada pred par tedni, ker se je slednji izrekel za odpoklic državnega dolga in proti plačevanju obligacij Veliki Britaniji. Na njegovo mesto je postavil S. S. B. Stevensona, voditelja združene avstralske stranke.

Brisbane, Avstralija, 13. jun. — William Forgan Smith, vodja delavske stranke, bo najbrž postal premijer države Queensland. Volilni rezultat kaže, da bo imela delavska stranka večino dveh sedežev v novem parlamentu. Koalicijaka vlada premijerja A. J. Moora, ki je bila na krmilu od 1. 1929, je bila poražena pri sobotnih volitvah.

Sodnik obsodil sodnika

Denver, Colo. — Odkar je na krmilu sedanja administracija, ki je sovražna vsemu, kar diši po delavstvu, je svoboda govora za radikalne elemente v Denverju nepoznana. Te ustavne pravice je sedajne čase usurpirala policija in policijska sodišča. Rezultat so policijska nasilja.

Pred nekaj tedni je policija aretirala več oseb, od katerih jih je policijski sodnik Pickens obsodil v ječo šest. Pregršek je bil, ker so se udeležili ali pa jih je slučajno pot vodila mimo komunističnega shoda, ko je policija navallila na zborovalce. Pickens jih je obsodil na domnevi, da "zakon pokriva cel kos grehov in jih bomo že dobili na ta ali drugi način," kot se je izrazil.

Zadeva je prišla pred distriktnega sodnika Steala, ki je obsojence oprostil, sodniku Pickensu in policiji pa bral levite vsled nasilstva.

Farmerji v Kanadi opuščajo stroje

Ottawa. — Farmerji v srednji in zapadni Kanadi so pričeli opuščati stroje, ki so podlaga modernemu kmetijstvu, poročajo predsednik Canadian Pacific železnice Grant Hall z očitnim zadovoljstvom. Poslušujejo se zopet vprežne živine in staro orožje "in gledajo poletju v obraz z večjim zadovoljstvom."

IZRABLJANJE MILOŠČINE ZA REDUKCijo PLAČ

Linije zahtevajo, da welfare department služi pravemu namenu

Bakersfield, Cal. — (FP) — V znamenju pomoči se maralske dogajajo čudne stvari. Malokje pa toliko izrabljajo vladno pomožno akcijo kot v okraju Kern, kjer se nahaja to mesto. Namesto da bi okrajni welfare department služil svojem namenu: nudil pomoč brezposelnim in obubošanim, ga brezvestni politiki izrabljajo za splošen napad na delavske plače.

Department se je faktično spremenil v uposeljalnico, kar bi samo na sebi ne bilo slabo. V svrhu, da se iznebi brezposelnih, ki prosijo pomoči, jim akua preskrbeti delo za vsako ceno. S to politiko pa je dosegel le vrtočavo znižanje plač delavcem v vsem okraju.

Na eni strani uposluje delavce pri "zasilnem" delu proti \$1.75 na dan. V "zasilna" dela so bila sprejemljena skoraj vsa navadna dela v okraju. Temu sgledu so sledili tudi podjetniki in reducirali plače na stopnjo "zasilnosti". Ker jih welfare department zalaga s delavci, ki so primorani sprejeti vsako plačo. Ako tega ne store, tudi ne dobe nobene podpore.

Proti tej politiki protestira okrajni delavski svet in zahteva, da se welfare department drži le svojega območja in podpira brezposelne, upoševanje naj pa prepusti državi uposeljalnici v Bakersfieldu.

Republikanci se kavajo zaradi prohibicije

Chicago. — Danes (torek) se odprli v čikaškem Stadiumu narodna republikanska konvencija. Čikaški downtown je poln republikanske gospode in grodko vpitje v časopisih se vrti le okoli prohibicije — vsa druga važnejša vprašanja, n. pr. akutni ekonomski problemi, so tabu. Vse predkonvenčno vpitje dela vtis, da so republikanski voditelji in delegatje rasepljeni glede prohibicije: močna frakcija zahteva, da se stranka izreče v svoji platformi za odpravo 18. amandamenta, dočim druga frakcija hoče, da se ta amandament "resuhmitira," to je predloži ljudstvu na glasovanje. Odkar je pred nekaj dnevi Rockefeller javno obrnil hrbet prohibiciji in se izrekel za odpravo 18. amandamenta, je izbruhnila po Ameriki "mokra revolta," ki prvič po dvanajstih letih ameriške suše obeta uspeh.

Avtomobilski neoreči

Newport, Ky., 13. jun. — Tri osebe so se ubile, dve pa sta bili težko ranjeni, ko je avtomobil, v katerem so se vozile, podrl ograjo na mostu in padel v globlino 40 čevljev.

Kanada ima 726,000 brezposelnih

Obseg brezposelnosti je približno isti kot v Ameriki

Ottawa. — Po številu prebivalstva je brezposelnost v Kanadi prav tako velika kot v Združenih državah. Skupina ekonomov s torontske univerze, ki se je bavila s študijem o brezposelnosti, poroča, da je bilo v marcu tega leta 726,000 oseb brez dela.

Te številke so veliko višje kot pa vladne pred enim letom. Vladni census je v zadnjem juliju naštel 286,874 brezposelnih v mestih s nad 5000 prebivalci. Ker so nekateri napadli poročilo ekonomov, češ, da so številke pretirane, je profesor Jackson, ki je načeloval študiju, odgovoril, da med dognanji njegove skupine in vladnim censusom ni velike razlike, ker njegovo poročilo vključuje vso Kanado in ne samo večja mesta.

Vladne številke, ki so bile sedaj prvič objavljene, pokazujejo, da se je od 1926 do junija 1931 zaposlenost znižala v lesni industriji za 67.5%, v manufakturni 43.2%, v transportaciji 15.7% in v gradbeni 16.8%. Od lanskega junija do zadnjega marca je brezposelnost znatno narasla, kar je delno odgovorno za veliko razliko med vladnimi številkami in poročilom ekonomov.

Delavski organizator pomiloščen

Kampanja za izpušitev iz zapor, ki jo je vodila delavska organizacija, uspešna

Philadelphia, Pa. — (FP) — Alfred Hoffman, organizator unije nogavičarskih delavcev, ki je bil obsojen na dve leti zapora na obtožbo, da je podžigal na izgredih in nasilju v zvezi s stavko v Stroudsburgu, je bil te dni pomiloščen in izpuščen iz zapor.

Tekom stavke nogavičarskih delavcev v Stroudsburgu je prišlo do manjših nemirov. Pobitih je bilo par šip in prišlo je tudi do boja na pesti med stavkarji in stavkokasi. Hoffman ni sodeloval pri teh afera, kar je bilo dokazano na sodišču. Sodnik, ki je vodil obravnavo, pa je trdil, da delavci ne bi bili tega napravili, ako ne bi bili nahujekani; da je Hoffman sunanji agitator in radi tega mora iti v zapor.

V isti stavki sta dva stavkokaza ubila nek delavko, ki pa se še sedaj nahajata na svobodi in izgleda, da ne bosta prešla nikake kazni za storjeni zločin. To, da je sodnik obsodil organizatorja, dočim se morilecema ni nič zgodilo, je vzbudilo veliko ogorčenja med delavskimi organizacijami. Pričeli so prihajati protesti z vseh strani. To je pomagalo, da je državni pomilostitveni odbor izpuštil organizatorja iz ječe.

Bogata oltja ležišča odkrita v Rusiji

Moskva, 13. jun. — Znanstvena akademija v Sverdlovsku poroča o odkritju ogromnih zakladov olja v Uralskih gorah. Novi petrolejski vrelci so v Baškiriji ob reki Embi in v Buhtinsku. Zakladi so večji in bogatejši kot na Kavkazu, kjer Rusija producira največ petroleja na svetu za Združenimi državami. Izkoriščanje novih vrelcev se prične takoj in olje bodo porabili za notranje potrebe sovjetov.

Milica odpoklicana iz stavkovnega okrožja

Hopkinsville, Ky. — Čete narodne garde, ki so bile zadnji torek poslane v okraj Christian, ko je bil v spopadu med rudarskimi stavkarji in šerifskimi deputiji ubit deputij Wallace Myers, so bile prošle soboto odpoklicane, ker je nevarnost pred nadaljnjimi izgredi minila.

AVSTRIJSKI KATOLIČANI KUHAJO NOVO DRŽAVO

Južnonemške države urgirajo, naj se jim pridružio. — Agitacija za povratek Habsburžanov na Ogrskem

Dunaj, 13. jun. — Opozicija, ki se je pojavila v državah južne Nemčije proti vladi kancelarja Franza von Papena, vzbuja veliko pozornost v Avstriji, kjer močna grupa tajno propagira eventualno združitve vseh teh držav v neodvisno federalno katoliško državo. Premijerji teh držav so nedavno obiskali predsednika Hindenburga.

Casopisna poročila iz Bavarke javljajo naraščajočo opozicijo proti kancelarju Papenu.

Monsignor Ignac Seipel, katoliški duhovnik, politik in bivši avstrijski kancelar, še dolgo sanja o adriktivni vseh nemških katoliških držav s Avstrijo. Te države bi tvorile močno federacijo, kateri naj bi se posneje pridružili tudi Ogrska in Slovenija, kjer katoličani tvorijo večino prebivalstva.

Seipel je sicer zelo previden in ne mara govoriti o tem načrtu, vendar je znano, da so njegovi pristaši v Avstriji podvojili aktivnosti in so v stalnih stikih s klerikalnimi elementi na Bavarskem in v drugih državah.

Zamotana politična situacija v Nemčiji je tudi podžigala ogrske monarhiste, ki agitirajo za povratek Habsburžanov. Grof George Pallavicini, snan monarhist, je javno izjavil, da se Nemčija pripravlja na restavriranje monarhije, in da Ogrska ne sme za njo ostajati.

Pallavicinijeva izjava je vzbudila Čehoslovsko, ki nasprotuje povratku Habsburžanov na ogrski prestoli.

Zaporna kazen poglajala delavce v samomot

Lawrence, Mass. — Frank Teizera, tekstilni delavec, se je obselil v jetniški celici, kamor je bil poslan za dva meseca, ker ni plačeval svojih lošeni šeni \$15 na teden. Policija je kasneje, ko je pregledala njegovo stanovanje, našla plačilna kuverta, ki so kasale, da je bil njegov tedenski zaslužek pri Washington Mills Co., kjer je bil uposlen, nižji kot alimoni, katerega mu je naložil sodnik.

Teizera ni bil prej nikoli v ječi in ga je obsodba tako potrla, da si je končal življenje.

Teizera je sicer na obravnavi zatrdjeval, da ne more plačevati določenih vsot, toda sodnik je zagovor ignoriral.

Umor Lindberghovega otroka spet zavrt v temo

Rochelle, N. Y. — Ernest Brinkert, vozač takšev, ki so ga aretirali zadnji teden, je bil v nedeljo izpuščen. Brinkert je uspešno dokazal, kje se je nahajal zvečer 1. marca, ko je bil Lindberghov otrok ukraden. Policija je spoznala, da je prijel napadnega človeka. S tem je sled za tatovi in morilec otroka spet izginila. Ni pa še rešeno vprašanje, če je Violet Sharpe, sluškinja Lindberghove tače, ki je zadnji petek izvršila samomor, kaj vedela o tatovih in morilcih ali ne. Tega vprašanja najbrže ne bodo nikdar rešili. Silajjo se tudi obtožbe, da je policija s svojim brutalnim nastopom poglajala dekle v smrt.

Popravljalci statev nastavljali Fall River, Mass. — Valed redukcije plač za 15% so zastavili popravljalci statev pri Awkright Mills. Plače so jim bile znižane od \$27 na \$23 na teden. Število statev pa svršano od 30 na 36.

Sovjetske taborniške za mladino v Arktiku na Krimu. V Rusiji je okrog sto takih taborniš, kjer se mladina vešča za svoje naloge.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKEGA NARODNEGA PODPORNE ZVEZDA

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Neodolna: na Zdravstveno društvo (vsega člana) in Kana-
do \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na
Chicago in Cleveland \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na In-
terneto \$6.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year;
foreign countries \$9.00 per year.

One column per page—Reprints as per rates.

Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be
returned.

Number on box, for less with 5 letters

PROSVETA

2007-49 South LaSalle Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Ali je potres dosegel možgane?

Neki filozof je zapisal, da človek ni to, kar
je, temveč to, kar misli, da je.

Z drugimi besedami: človek si nekaj zabije
v glavo in to nosi v glavi, dokler ne umre. Ta-
ka je večina. Človek večino živi v dveh ave-
tovih: v realnem ali resničnem in namišlje-
nem, ki je v njegovi glavi. Z nogami stopa
po resničnih, trdih tleh, z rokami se bavi z re-
ničnimi predmeti in želodec si napolnjuje z
resnično hrano — ampak v glavi prenehoma
leta nekod po zraku in sanja o nekem drugem
življenju, ki ga ne bo nikdar dosegel. S tem za-
nemarja svoje pravo, resnično življenje, dokler
ne obledi.

Človek se težko osvobodi namišljenega sve-
ta — težko izpremeni vsakdanjo sliko v svojih
možganih. To se pravi: lahko jo zamenja, am-
pak proces izpreminjanja je boleč in mnogo
jih je, ki ne zmorejo tega napora. Zato žive
in umirajo v prevari. Navada je železna sra-
ca, ki se ne da zlahka sleviti.

Ta uvod nam bo pojasnil, zakaj tudi največ-
ja nesreča ne more spametovati človeka, da
bi zavrgel svoj namišljeni, sanjarski svet in
se oklenil le izvedljivih in praktičnih življenj-
skih ciljev in nazorov.

Amerika se je pogreznila v ekonomsko kri-
zo. Strašno je to. Splošno pomanjkanje živ-
ljenjskih sredstev za prizadete, dasi je še
vedno dovolj teh sredstev. Najmanj deset
milijonov delavcev je brez zaslužka in najmanj
štirideset milijonov oseb trpi direktno na po-
sledicah brezposelnosti. Indirektno trpe vsi.
Na tisoče bank in trgovin je propadlo; na ti-
soče in tisoče premožnih ljudi je padlo med
berače. Na tisoče in tisoče — pa kaj bi na-
števali vso mizerijo, ki je dobro znana!

Katastrofa je silna. Tisoči ne bi bili tega
nikdar verjeli, če bi sami ne doživeli. Drugi
tisoči so se zatekli k samomoru in druge tisoče
je blaznost rešila muk. Dosti je tudi takih, ki
mislijo, da je to božja kazen; to mišljenje izvi-
ra iz otroškega naziranja. Božanstvo, ki živi
v njihovih glavah, ima vse dobro in slabe člo-
veške lastnosti.

Toda večina se ni izvršila samomora in
tudi zblaznila ni. Večina je vsaj navidezno
še normalne pameti; vsaj obnaša se tako. Ve-
čina občuti ekonomsko krizo na vse tiste na-
čine kot jo občuti tudi manjšina; vsi ljudje v
Ameriki so prizadeti; vsi so izgubili na ta ali
oni način.

Ali jih je to kaj izmordilo? Namreč vse one,
ki imajo izgubo. Ali so vsi prizadeti spoznali,
da niso to, kar so vedno mislili, da so? Ali se
jim je posvetilo, odkod kriza izvira, kje je
glavni vzrok in kje je rešitev?

Zelo malo jih je, ki so se zdržali iz svojih
sanz. In večina teh še vedno dvomi, še zmi-
rom ne ve, kam bi se obrnila.

Večina pa še vedno sanja svoje stare sanje.
Se vedno veruje, da se spet vrnejo dobri stari
časi, ko bo spet priložnost, da vsako lahko obo-
gati, kdor je zdrav, delaven, priden, varčen
in podjeten! Večina še vedno veruje, da ima
Amerika najboljši, najprejnejši ekonom-
ski red na svetu in boljše ne bo nikjer —
samo boljše može je treba polakati, boljše
voditelje dobiti, boljše bankirje je treba najti,
boljše businessmane in vse bo bolje!

Ljudje so izgubili zaupanje v bankirje, am-
pak banke so še all right. Drugih bankirjev
je treba! Če jim kdo omeni, da bi bil podpravl-
jen kredit veliko boljše, so vsi iz sebe. Za
božjo voljo ne tega! To ni ameriško! Kako bo
potem delavec postal bankir? Baš narobe!
Vlada se ne sme vtikati v business! Vlada bi
morala le pošteno hranilnico izročiti privatni-
kom, ker to škoduje bankam!

Tipičen primer absolutne okamenosti mož-
ganov, ki se ne morejo ganiti iz svojega sa-
njarskega sveta, smo opazili te dni v čikaški
"Tribuni", kjer piše neki bivši vojak, ki je tu-
di izgubil delo in vse svoje prihranke. Am-
pak upanja ni izgubil in ga ne izgubi nikdar.
On ne mara bonusa! Bivši vojak, ki "buma-
jo" v glavno mesto zaradi bonusa, so mu "ne-
sramna drhal" in dobro bi bilo preiskati, če
so res vsi tisti capini kdaj služili v armadi!
On vidi, da vlada ne more plačati bonusa. Vla-
da potrebuje denar, da pomaga businessu na
nogo! Edino na ta način bo konec krize. Ne
davkov na dohodke, marveč na blago! Privat-
ni kapital mora biti prost vsakega davka, ker
je potreben, da oživi produkcijo in delo! On
je izgubil vse, prepričan pa je, da bo še vse
dobil nazaj!

Tako misli večina, če ta večina sploh kaj
misli. Ali mora zaradi tega obupati tudi za-
(Nadaljevanje v zadnji koloni.)

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Nekoliko odgovorov

Buhl, Minn.—V Prosveti z
dne 3. junija sem čital dopis z
podpisom "Vollec." Kakor vi-
dim nas hoče nekoliko kritizira-
ti in vleče bolj za drugega kan-
didata kot za našega slovenskega
kandidata, J. W. Pasicha.
Priporoča tudi, da naj Slovani
dobro premislimo, predno bomo
volili in od katerega bomo imeli
največ koristi. Ako bi rekel
"Vollec," da se mi Slovani zdru-
žimo, da izvolimo našega člove-
ka v urad, ne bi priporočal, da
naj dobro premislimo; priporo-
čal bi našega kandidata, ker je
tudi sposoben za ta urad. On
tudi spada k Farmer-Labor
stranki že od leta 1924.

"Vollec" iz Chisholma lahko
premisli pred ko odda svoj glas
drugemu kandidatu. Lahko že
sedaj ve, kaj bo dobil od njega?
Vseh Slovanov (nas je veliko)
ne dela mnogo. Sedaj ga vpra-
šam, kaj smo dobili od njega, ki
so že leta v uradu? Kaj nam je
dal sedaj v 3 letih in pol? Smo
zdaj pred volitvami nas po-
zna, da smo tudi mi Slovani, ki
mu lahko pomagamo do zopetne
izvolitve.

Upam, da se ne boste prodali
za par čni dela. Lahko že ve-
ste sedaj kaj boste dobili od
njega. Mogoče bo imel korist od
njega "Vollec" sam. Ali kje
smo drugi Slovani? On misli
samo zase, ali tudi drugi hoče-
mo živeti; plačujemo davke vsi.
Ako hoče pojasniti glede naše-
ga kandidata J. W. Pasicha, se
lahko sam prepriča, ker Buhl ni
daleč od Chisholma, ako mu je
toliko, da doblimo dobrega ko-
mišinerja. Zakaj se ni podpisal
s polnim imenom, da bi vedeli
ga vprašati za dober svet? Mi-
slim, da vsak lahko sam premi-
ali kaj je prav. Kaj nismo iz-
koriščani že do skrajnosti? Slo-
venči dobiti potrpiamo, ali kar je
preveč je preveč. Mera je pol-
na. Slovani, pogum! Izvolimo
Slovenca, ki nas bo boljše zastop-
al kakor drugi. Mi vemo, da
imamo nekaj slovenskih izdajic;
dobili so delo sedaj, par jih je
dobil celo za predelavce. Zdal
nagovarjajo naše Slovence za se-
danjega komišinerja. Takim ni,
da bi se zadržili. Oni gledajo
samo za svojo korist.

Slovani, dobro si zapomnite
te izdajice! Take priložnosti dose-
daj še nismo imeli kakor jo im-
amo sedaj. Še enkrat priporo-
čam vsem Slovanom, da oddate
svoj glas dne 20. junija za na-
šega slovenskega kandidata J.
W. Pasicha.

Rudolph Kovach.

Kako lažejo

Milwaukee, Wis.—Slučaj smo
že navajali na te naravnost be-
daste ljudi, katerih se poslužuje
komunisti v svojem podlem
boju proti socialistični stranki,
toda kar si je dovolilo njih gla-
silo Daily Worker v št. 136 od
dne 8. junija pa presega vse
meje.

Z vsakimi črkami naznanja
komunistično trobilo, da se je
shoda v "Deutsches Haus," na
katerem je govoril Foster, ude-
ležilo 4,500 oseb.

Ker se nahaja moj dom samo
en blok od te dvorane, se mi je
nudila lepa prilika, opazovati ta
komunistični cirkus, za katero-
ga so tako vneto agitirali.

Da dosežejo veliko udeležbo,
so se poslužili zvijače in povabi-
li župana Hoana na javno de-
bato s Fosterjem, kar pa je Hoan
seveda hvaležno odklonil, in s
tem seveda pokazal "svoj strah"
pred Fosterjem—in apletina re-
klama ni bila učinkovita.

Shoda se je udeležilo krog
500 oseb. Dvorana, ki ima pro-
stora za 750 oseb z galerijo
vred, je bila v osadju, kakor tu-
di na galerijah, deloma prazna,
prazni pa so bili tudi številni se-
desi po dvorani. Kje so komu-
nisti vzeli 4,500 udeležencev, ve-
do samo preroki.

Popoldan tistega dne je govo-
ril Foster v Kosciusko parku na
južni strani mesta. D. W. je
poročal v dotični izdaji, da je
bilo navzočih 3,000 oseb, med
temi "števili veterani svetov-
ne vojne," kateri so Fosterja na-
vdušeno pozdravljali.

Resnica pa je, da so Fosterja
navdušeno pozdravljali samo po-
sameski-komunisti, ki so stali v
skupinah med kakih 1000 oseb
broječo množico, katere se je iz

radovednosti zbrala krog govo-
nika.

V dvorani kakor tudi v parku
je Foster naperil svoj govor v
glavem proti "izdajalskim" so-
cialistom, ker boj proti kapita-
lizmu je pri teh junakih stran-
ska stvar. Navzoči socialisti v
parku so bili tolerantni in so
preziral pasovke rdečega aposto-
la, mnogi pa so se smejali div-
jim izbruhom.

Toda zgodil pa se je vaeeno
čudež—nad 100 novih članov je
pristopilo h komunistični stran-
ki, oziroma W. P.—ali ni to ve-
lik uspeh?

Prilčno toliko "novih članov"
dobi komunisti na vsakem pre-
davanju in na vsakem shodu.
Delijo namreč karte izdane od
"Friends of Soviet Russia," po-
tom katerih v mlilih besedah ve-
bijo v to organizacijo, pri tem
pa previdno molčijo o pravem
namenu. Mnogi vzamejo iz ra-
dovednosti te karte in jih izpol-
nijo, nakar jih nekaj dni kaane-
je običje ta ali oni "druže" in
skuša kolektati pristopnino. Ako
dotični plača, ga potem sistema-
tično obdelujejo kot "good pros-
pect" in skušajo pridobiti za
"International Labor Defense,"
kjer je treba zopet plačati. Ta-
ko postane žrtev član stranke,
predno se tega zave. Seveda
gre pri tem predvsem za novac,
kot je to že običajno pri komu-
nistih. Kake ljudi dobi s tem
v svojo organizacijo, koliko pro-
vokaterjev in vohunov je med
njimi, to jih očitno ne briga.
Pri njih ne šteje kakovost, tem-
več samo količina in pa—dolar.

V petek dne 10. junija je iz-
bruhnila revolucija, to se pravi,
prava rdeča revolucija v sosed-
nem mestu, ki ima, kakor zna-
no, socialističnega župana, in
kjer je zaradi tega taka revolucija
najbolj potrebna.

Skupina komunistov je pričela
razgrajati pred pomožno po-
stajo, kjer delijo okrajne in
mestne oblasti živče brezposel-
nim. Ker pa je ta pomožna po-
staja v prvi vrsti kriva, da im-
amo tako krasne razmere in iz-
vrsten družni red, je bila pač
njih glavna naloga, da to posta-
jo uničijo, oziroma, da baš pred
to postajo začnejo a svetovno
revolucijo.

In tako se je zgodilo, da je ju-
nak Fred Basset, veliki komu-
nistični mučenik, ki je vodil ono
slavno vstajo na Hay Marketu,
kjer je umiralo za "slobodu
kvetu" 40,000 mučnikov, zgo-
dil se je torej, da je veliki Bas-
set držal še večji govor in sun-
tal na revolucijo. Ker je postal
položaj opasen in ker je Basset
zahteval, da "bračo" napadejo
pomožno postajo, si prisvojijo
živila in dajo uradnikom par ko-
munističnih lekcijsk, da nastopila
dva policaja in skušala
napraviti red, zakar sta dobila
takoj prvo lekcijo, da sta se
kmalu valjala v blatu. Ker pa
vestalška policija misli, da se
ni čas za revolucijo in da je bil
ta prostor neprimeren, je pogla-
la še par mož, da napravijo red.

Ker pa je župan, sodrug Bax-
ter, seveda izdajalec, niso poli-
ciji smeli uporabljati strelnih
pušk in samokresov, niti klov-
pač pa so skušali tako po stari
navadi, ki ni nič revolucionarna,
aretirati par kričave v običaj-
nem "imenu postave," kar pa
jim je prineslo še več batn po
njih nerevolucionarnih glavah.

Obris iz lista New York Times, ki kaže, kako je padel fele-
niški tovar ali prevažanje blaga po železnih. Največji padec je
bil v zadnjih dveh mesecih.

Prem se nastopili nekoliko bolj
energijno in odvedli par kriča-
čev stran ter skušali doseči tudi
junaka Basseta, kateri pa to pot
ni imel veselja do mučeništva in
jo je pobrisal ter izginil v stran-
skih ulicah. To pa je seveda
pomenilo konec revolucije, da so
nesrečni West Allisanci potem
zopet mirno spali, obenem pa je
njih lepo mesto izgubilo lepo
priliko, da bi postalo središče
velike ameriške revolucije, ki je
nekje na vogalom, kakor ona
slavna prosperiteta.

Spartak.

Premogarska situacija in farne
Carlville, Ill.—Situacija na
premogovnem polju v Illinoisu
je nespremenjena. Na 10. juni-
ja so se spet sestali baroni pre-
moga z zastopniki 12. distrikta
UMWA, na povabilo guvernerja
Emmersona, v Springfieldu, Ill.
V svoji poslanici jih je guverner
nagovoril takole:

"Zelo važno je, da se sestane-
te, tako za operatore kot za pre-
mogarje. Ni moj namen, nare-
kati vam, kaj morate narediti.
Moj cilj je in namen je, da se
zedinite. Vse, kar boste na tem
sestanku sklenili, bo dalekosež-
nega pomena, ki bo pomagalo in
olajšalo gorje 50,000 rudarjem
kakor tudi operatorjem in ljud-
stvu."

Treba je pripomniti, da ope-
ratorjem ne bi sporazum olajšal
gorja, kajti oni ga ne poznajo.
Pričakovati ni mnogo, kajti go-
vorijo se je o redukciji mezd, češ,
potem da bodo rudarji delali
stalno. Kaj pa bo s takim mo-
rebitnim sporazumom pomaga-
nega rudarjem, ako jim bodo
dali spet delo in znižali mezde?
Nič več ne bo dela, mezde pa bo-
do nižje. To bo rezultat. Pre-
moga ne bomo jedli in tudi v re-
ke ga ne bodo metali. Kaj po-
tem? Nič drugega ni kot pesek
v oči ubogega delavca.

Tu v Illinoisu imamo še naj-
jačjo organizacijo, kar jih spa-
da pod okrilje UMWA. Bratje
premogarji v sosednih državah,
delujte z vsemi močmi, da si pri-
dobite kar ste zgrebili. Le v
združenju nam je zmaga zagot-
ovljena, da bomo skupno na-
stopili proti nikdar nasilenim
mogočim, ter da bomo zahte-
vali svoje.

Louis Mahkovetz.

Sedaj pa par besed o farmi.
Nekako pred mesecem so se
na povratku iz Rio Grande do-
line, Teksas, pri meni ustavili
Frank Tauchar, Frank Alesh in
Filip Kmetec, vsi trije Čikažani
in moji prijatelji. Vedel sem
takoj od kje prihajajo. Časa
nismo imeli dovolj, da bi se po-
govorili kaj več. Bil so vsi tri-
je izmučeni od dolge vožnje. Od
njih sem zvedel, da je v dolini
Rio Grande dobra zemlja, da se
pridelata trikrat na leto. Ravno
takrat ko so bili oni tam, so po-
spravljali zelje in ga pošiljali na
trg. Prodali so ga po \$40 tona.
Lagali vem da niso, ker so mož-
je na mestu.

Vprašal sem jih, kako da mi-
slijo o tej stvari, če bi jednata
kupila zemljišče in tam nasečila
svoje člane, ali pa če bi kupili
posamezni rojaki. Odgovor je
bil, da se počaka do konvencije.
Torej, kar sta pisala v Prosveti
H. F. Tauchar in F. Alesh,
da je nekako priporočilo čla-
nov SNP, ne pa kakšna velji-
ka, to je bil le nekak načrt
za začetek: koliko denarja bi
zadostovalo za nakup zemlje in
orodja ter poslopja.

Nekateri dopisniki se ne strin-
jajo v tem in so odločno proti
temu, da bi se jednata umeša-
vala v farmerske kolonije, dru-
gi pa se seveda spet drugačnega
mišljenja glede te ideje ter se
strinjajo s Taucharjevimi načr-
ti. Jaz sem proti br. Jontezu,
ki udriha proti dobri ideji.
Stavil je Taucharju toliko vpra-
šanj, kot Mojzesovih 10 božjih
zapovedi, ki jih je namahal na
dve kameniti plošči.

Vsak posamezni član in br.
Tauchar ve, da tega ni v pravi-
li, da bi jednata kupovala take
kolonije ali farne, da bi nekaj
"zaluskali," če bi stvar bankro-
tirala. Ali br. Jontez ve, da pri-
hodnja konvencija kaj takega
ali kaj sličnega lahko sprejme
in odobri, da se zanese v pravila
SNP—kar se že več let povdar-
ja—točko o zavetišču, ki bi bilo
za onemogle člane?

Sem za to, da se nekaj ukre-
ne glede tega na prihodnji kon-
venciji SNP, da se postavi za-
vetišče in krog zavetišča naj se
pa kupi zadostna parcela zem-
lje, katero bodo obdelovali tisti,
ki bodo v zavetišču—člani SNP,
ki bodo producirali po mož-
nosti. In to ne izven države Il-
linoisa, kajti ta država ima dosti
dobre zemlje kakor tudi vsega
zraka, ki je najbolj ugoden za
slovenski narod.

—Federated Pictures.

Njegov naslov je "parlame-
ntar" in na konvenciji demo-
kratske stranke bo velika buča.
Kongresnik Clarence Cannon iz
Missourija.

gi pa se seveda spet drugačnega
mišljenja glede te ideje ter se
strinjajo s Taucharjevimi načr-
ti. Jaz sem proti br. Jontezu,
ki udriha proti dobri ideji.
Stavil je Taucharju toliko vpra-
šanj, kot Mojzesovih 10 božjih
zapovedi, ki jih je namahal na
dve kameniti plošči.

Vsak posamezni član in br.
Tauchar ve, da tega ni v pravi-
li, da bi jednata kupovala take
kolonije ali farne, da bi nekaj
"zaluskali," če bi stvar bankro-
tirala. Ali br. Jontez ve, da pri-
hodnja konvencija kaj takega
ali kaj sličnega lahko sprejme
in odobri, da se zanese v pravila
SNP—kar se že več let povdar-
ja—točko o zavetišču, ki bi bilo
za onemogle člane?

Sem za to, da se nekaj ukre-
ne glede tega na prihodnji kon-
venciji SNP, da se postavi za-
vetišče in krog zavetišča naj se
pa kupi zadostna parcela zem-
lje, katero bodo obdelovali tisti,
ki bodo v zavetišču—člani SNP,
ki bodo producirali po mož-
nosti. In to ne izven države Il-
linoisa, kajti ta država ima dosti
dobre zemlje kakor tudi vsega
zraka, ki je najbolj ugoden za
slovenski narod.

Louis Mahkovetz.

Poročilo našega zastopnika

Hermine, Pa.—Mnogo roj-
kov me je zadnje dni vprašalo,
zakaj da pogostejše ne poročam
v Prosveti iz okoliških naselbin.
Stvar je namreč taka, da sem
dne 15. maja šel na prostovolj-
ne počitnice, ker so skoro povsod
delavske razmere tako žalostne,
da ni vredno, da bi plačeval vož-
no iz kraja v kraj. Tako sem
rajshe ostal doma in sem krompir
in solato jedel.

Dne 28. maja so na Sharonu
v slovenskem domu priredili i-
gro, katere sem se udeležil z vso
mojo družino. In igralci so se
dobro postavili, so dobro igrali
in se postavili tako, da niso prav-
niče zaostajali za clevelandskimi
igralci. Le tako naprej, pa vas
bomo večkrat posetili.

Na 29. maja pa sem se udele-
žil seje, na kateri smo volili de-
legata za 14. konvencijo JSKJ.
Naslednjega dne pa sem že od-
šel v Pittsburgh, kjer so me pri-
čakovali številni prijatelji iz
različnih naselbin v tamkajš-
njem Slovenskem domu, v kate-
rem so praznovali 21 letnico te-
ga doma. Ob tej priliki je bila
dvorana nabito polna Slovencev
in bratov Hrvatov iz raznih na-
selbin: Se celo iz Clevelanda so
prišla pevka društva in posa-
mezniki. Nastopili sta tudi do-
mači pevski društvi "Prešeren"
in hrvatsko pevsko društvo. Ves
program je izborno izpelal, ker
so bile vse točke lepo izvajane.

Na 31. maja sem obiskal na-
selbine Meadowlands. Ker so de-
lavske razmere slabe, je bil se-
veda uspeh slab. Hvala Franku
Perlinu za prijaznost in na-
klonjenost. — Na 1. junija sem
obiskal naselbini Midway in Im-
perial. Tu je bilo malo boljše
v vseh ozihi. Hvala lepa vsem, po-
samo pa društvenemu tajniku
za prenočišče in postrežbo.

Dne 5. junija so se začeli v
Pittsburghu zbirati delegati z
vseh strani na konvenciji SSPZ.
Sestal sem se z mnogimi in tudi
z Blažem Novakom, bolniškim
tajnikom SNP. Potem sem od-
šel na Hermine št. 2, kjer sem
naletel na dobre naročnike, ki so
obnovili naročnino na Prosveto.
Rojak Aton Končija je pa s svo-
jo mlado nevesto sklenil, da sta
naročila Prosveto za celo leto.
Hvala jima za naklonjenost in
postrežbo, in tako tudi vsem
drugim.—Anton Zidanšek.

Centralna kurjava v našem telesu

Do neke mere se lahko zavarujemo proti pre-
veliki vročini ali mrazu s primerno obleko,
kurjavo naših stanovanj itd., a to nikakor še
ne pojasnjuje dejstva, zakaj se srednja toplota
človeškega telesa giblje vedno med 37 in 37,1
stop. Celzija. Da je omogočila ta samo ob sebi
umetni pojav, je narava ustvarila v telesih
toplokrvnih bitij, zlasti pa v človeškem telesu,
nad vse komplicirano "centralno kurjavo", ki
spada med njene največje čudeže.

Telesna temperatura je v glavnem posledica
dveh činiteljev: notranje toplotne produkcije
po delovanju srca, mišic itd. ter toplotne od-
daje navzven. Po delovanju cele vrste orga-
nov se vrši izenačenje napetosti med zunanjo
in notranjo temperaturo. Znano je, da se pri
izparivanju vode porabi razmeroma veliko to-
plota, ki jo mora dati okolica. Ta fizikalni
proces izkorišča naše telo, kadar se potimo.
Pri potenju se na koži spreminja voda v paro
in pri tem odteguje toploto telesu, ki se na ta
način ohlaja. Čim bolj je vroče in čim intenziv-
nejše delamo, tem hitreje mora delovati ta
ohlajevalni mehanizem in ni čudno, da so pri
ameriških žanjih, ki so morali delati v veliki
vročini, opazovali celo 12-litrsko količino znoja
na dan. Te količine je treba seveda nadomestiti
in zato je naravno, da ljudje v tropih popijejo
12 do 15 l vode dnevno. Sedaj nam bo tudi
umetno, zakaj potenje in parni kopeli ali v pre-
topli obleki ne ohladi ali zakaj je vlažni zrak
pred nevihto tako neznošno soparen; tekočina
na naši koži enostavno ne more spetiti in nas
ohladi. V zelo neugodnih okoliščinah nas
lahko zadene celo sončarica — znamenje, da
telo ni več zmoglo pravilne toplotne regulacije.

Obleka ima veliko vlogo pri tej regulaciji.
Poleti mora biti na vsak način lahka in pro-
pustna, pozimi debelejša, da zadržuje toploto,
izolirajočo zračno plast, ki nastane med njo in
telesom.

Funkcijo izolirajoče vmesne plasti opravlja
v ostalem tudi telesna tolača. Samo zaradi svoje
izredne tolače lahko prenesejo n. pr. kiti ar-
ktične temperature.

Tudi mišice oskrbujejo centralno kurjavo
našega telesa. Če v mrazu mahamo z rokami
in tečemo ali če se kožne mišice stisnejo tako,
da dobimo "kurjo polt", tedaj ni to nič drugega
nego pokus, da z delovanjem mišic zvišamo te-
lesno toploto ali da jo vsaj zadržimo v telesu.
Tudi mišično drgetanje v mrazu spada med
načine, s katerimi si skuša telo regulirati to-
plota.

Nadaljnja oblika toplotne regulacije je v di-
hanju, ki učinkuje do neke meje lahko hladilno
in je zato v vročini intenzivnejše nego v mra-
zu. Psi, ki nimajo skoraj nobenih znojnic,
dihajo v vročini do 600-krat v minuti!

Med cele vrste ostalih specialnih procesov,
ki urejajo telesno toplota, je omeniti zlasti
zmoglost kožnih kapilarnih žil, da se v toploti
razširijo in v mrazu stisnejo. S prvim doseže
organizem avtomatično, da struji topla kri ne-
posredno pod kožno površino in oddaja toploto;
z drugim pa to, da se krvna toplota zadržuje
bolj proti notranjosti telesa. Ta del avtomati-
čne centralne kurjave je baš pri človeku naj-
bolje razvit in je eden izmed vzrokov, da pre-
nese človek bolj nego vsako drugo bitje naj-
različnejše klimatske in temperaturne raz-
mere.

Skrivnost svetlobe

Newton je bil prvi, ki je skušal podati koli-
kor toliko zadovoljivo razlago o bistvu svetlo-
be. Po njem sestoji ta iz silno drobnih teles,
ki zadevajo očesno mrežnico in zbujajo tam
svetlobni vtis. Po tej teoriji je bilo mogoče
razložiti res marsikakšno last

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

LJUBEZANSKO RAZRAČUNANJE NA UNCUPRI RAKEKU

Graničar-Črnogorec ubil dekleta in sebe. — Tretji izvršil samomor

Ljubljana, 24. maja 1932. Na Uncu pri Rakeku se je dogodil v nedeljo 22. maja tragičen dogodek. Graničar Gjordje Milič je ustrelil dekleta Ivano Grudnova ter izvršil nato samomor. Dogodek pa je terjtel še tretji žrtev: fant Jože Svet je izvršil samomor.

Ivana Grudnova je živela pri svojem bratu, ki je imel na Uncu gostilno (nekdanjo Beletovo). V gostilno pa je kaj pogosto zahajal graničar Gjordje Milič, rodom iz Črne Gore. Zagledal se je v dekleta, ki mu je menda ljubezen tudi vračala. Na prigovarjanje brata in matere pa se ga je začela izogibati. V nedeljo 22. maja je bil sokolski izlet na Stari grad. Tja je šla tudi Ivanka in z njo Gjordje. Dekle pa se mu je na pikniku kar izgubilo. Gjordje je v ljubosumnosti sklenil maščevanje. Odšel je v stražnico ter vzel svojo puško, ki jo je nabil. Oglasil se je še v Grudnovi gostilni, najbrž zato, da vidi, ali je Ivanka še doma. Kupil je nekaj cigaret ter odšel v smeri, od koder bi morala Ivanka priti. Maščevanje je sklenil najbrž še prejšnji dan, ker je že prejšnji dan napisal poslovnico pismo, ki so ga kasneje našli.

Ivanka je odšla s piknika zgodaj, ker je hotela pomagati v bratovi gostilni. Na poti se ji je pridružil fant Jože Svet ter jo spremljal. Nihče ne ve, ali je bilo med obema kaj več, kakor slučajno spremljanje. Sredi poti jima je prišel nasproti Milič. Hotela sta se mu umakniti, toda Milič je naglo priskočil ter oddal prvi strel proti Ivančinim nogam. Jože Svet je takoj zbežal, hotela je tudi Ivanka, toda strel Miličeve puške so jo podrl na tla. Drugi strel jo je zadel v hrbet ter ji izstopil na prsih, tretji v glavo, četrti v roko. Ivanka se je zgrudila sredi ceste v mlaki krvi. Potem je nastavl Milič puško še nase ter sprožil. Zadel se je v trebuh ter tudi obležal čes krvaveč.

Ko so potem prihitali ljudje, jim je Milič potožil, da zaradi dolžine puške ni mogel dobro meriti nase. Tako sta ležala oba sredi ceste: Ivanka mrtva, Milič težko ranjen.

Ivanko so prenesli na bratov dom, Miliča pa so po komistijskem ogledu prepeljali v ljubljansko vojaško bolnico, kjer pa je naslednji dan popoldne poskodbam podlegel. Želja se mu je izpolnila.

Toda tragedija je zahtevala še tretjo žrtev. Jože Svet, ki je po prvih strelh zbežal, se zvečer ni vrnil domov. Ker ga do zore ni bilo, ga je šel brat iskati. Nasel ga je precej daleč od vasi v neki ogradi mrtvega. Prestreljeno je imel levo senco. Ker je bil Svet levčar, je s tem skorodokazano, da se je ubil sam. Morda je imel Ivanko rad, pa ni mogel prenesti njene smrti, lahko pa tudi, da si je očital krivdo za njeno smrt, ker je šel z njo ter razpalil še hujše Miličovo ljubosumnost. Njegova smrt je vsekakor najbolj tragična.

Umrl so: v Ljubljani stavbenikova soproga Ana Accetova, v Feldhofu pri Gradcu je umrla Gabrijela grofica Auersperg iz grofovske družine, ki ima v Sloveniji velika posestva, v celjski belnici je umrla 68-letna občinska sirota Katarina Knezova iz Nove cerkve, istotam 25-letna Marija Hrazdnikova, hči dninarice iz Ljuboj pri Petrovčah, v Celju Drago Praznik, pri Št. Oslu pri Škofiji Loka Marija Erbežnik, po domače Rožnikova mati, v mariborski porodnišnici pokojna žena Marija Jelenc, na Vrhniki 66-letni Franc Malavanič, posestnik in trgovec, v Ribnici 64-letna Ivana Stupica iz Male Hrovače, v Košnici pri Celju 85-letni Franc Pavlin, v Kočevju slikarski mojster Franc Smole. — V ljubljanskem hotelu Slon, v kopališču je umrl 60-letni gostilničar Ivan Dekleva iz Zaloga. Hotel je v bolnico, pa se je nameraval še poprej okopati, pa ga je pri slačenju zadela

Smrt v Krki

Iz Novega mesta poročajo o samomoru v Krki. K otrokom, ki so se igrali na Loki, je pristopil neki tujec ter jim dal svoj klobuk, rekoč: "Če vas kdo vpraša, kje je tisti, ki ga je nosil, pokažite v Krko." Otroci so se smejali. Kmalu zatem pa so zaslišali pljusk in videli, kako je neznanec izginil v valovih Krke. Otroci so pričeli klicati na pomoč in kmalu so prihitali ljudje s čolnom, da bi rešili samomorilca. A potegnili so iz vode truplo. Poskušali so ga z umetnim dihanjem obuditi k življenju, a je bilo prepozno. V utopljenca so spoznali 49-letnega delavca Jana Maurerja iz Regerje vasi pri Novem mestu. Kaj ga je gnalo v smrt, ne vedo.

Državna stranka v Beli Krajini

Narodni poslanci in zastopniki banovinskega odbora nove ter edine stranke v državi, ki jo je ustanovil bivši vladni predsednik general Živković, so ustanovili tudi v Beli Krajini okrajni odbor za črnomeljski okraj. Ker utegne Belokrajince, ki jih je v USA mnogo, zanimati, kdo so v tem odboru Živkovičeve stranke za črnomeljski okraj, navajamo: predsednik Drago Müller, črnomeljski župan, podpredsednik Josip Fabjan in Stevo Vrlinič, blagajnik Josip Peršak ml., tajnik Vardjan Josip, odborniki: Spiro Vranković, Janko Strugar, Josip Držaj, Peter Matkovič, Peter Požek, Martin Schweiger, Pavel Majerle, Pavel Pešelj, Stanko Novak, Jure Šute, Mate Petek, Rudolf Lah, dr. Rasto Tusulin, Peter Mavrin, inž. Leon Janežič, Anton Sever, Alojzij Stonič, Alojzij Fabjan, Fran Majerle, Janko Zimmermann.

Delavcem in nameščencem v razmišljanje

Fašizem je gorje naše dobe

Te dni smo čitali v listih, da snuje bogati rumunski senator Tatarescu novo stranko. Stranka se bo imenovala narodno-socialistična. Vodstvo je izdalo oglas, v katerem razlaga svoj program, ki obsega v glavnem borbo proti kapitalizmu in boljševizmu. Z ustanovitvijo te stranke imajo sedaj v Rumuniji tri desničarsko-radikalne stranke. Poleg nove stranke obstojata že luga za obrambo krščanstva in železna garda.

To nam pove najnovejša poročila. Če pa hočemo snovanje teh "narodno-socialističnih" strank razumeti, je pa potrebno, da se vsaj nekoliko ozremo po svetu in v zgodovino razvoja zlasti zadnjih let, ki nam jasno pokaže namen teh novih "modernih" gibanj po vseh "bolj ali manj civiliziranih" deželah. Epideimično se širi gibanje pod geslom borbe proti kapitalizmu in boljševizmu, to je proti reviziji gospodarskega sistema, ki je spravil nad dvajset milijonov ljudi v socialno bedo in ki ostale delovne sloje izkorišča do skrajnosti.

Namen tega gibanja, pravijo, je borba proti kapitalizmu in boljševizmu, je pa v resnici le borba kapitalizma za ohranitev vseh nedostatkov v sedanjem gospodarskem sistemu. Borba je proti upravičenim zahtevam človeštva, ki zahteva, da naj uživa ustvarjena dobra v potrebni izmeri vse človeštvo. Socializem in boljševizem sta le dobrodošli gesli. Dolgoletno kapitalistično grmenje proti socializmu je sedaj najprimernejša vaba za nacionalistične in sociološke navlačenke. In uspehe imajo. Milijone žrtvujejo v te namene za voditelje, množice pa slepo nasedajo praznim besedam, ki navidez utrjujejo gospodarski sistem in vodijo človeštvo v še večjo odvisnost in katastrofalno socialno bedo ter nevarno negotovost.

Nacionalni fašizem se igra s človeštvom, kakor je delala vedno plast, ki je zapovedovala narodom.

V srednjem veku se je feudalna vlepsest naslanjala na verstvo, cerkve, ki so bile dovolj močna opora gospodarskemu sistemu. Ščasoma se je pa to bratstvo izpremenilo. Verstva so se jela boriti za posvetno oblast in se pri tem opirala na narode. Vitezom niso zadostovali več hlapi in "Landsknechte". Snovati so morali zveze, države in stalno vojsko, ki je bila absolutno pod njihovim vplivom. Po daljši dobi je dobil premoč kapitalizem. Ta je imel svoje interese. Dobiček, profit. Kapital je daljati tudi državam denar in države so prihajale v njegovo odvisnost. Kapital je zahteval več dobička in sili države k imperializmu in imperialističnim vojniam.

Svetovna vojna je človeštvo deloma "demoralizirala". V Rusiji je nastala celo prekucija. Vsi narodi, zmagovalci in poraženi, pa silno trpe zaradi posledic vojne. Kapitalizem hoče nadomestiti v vojni zapravljeni kapital, ki ga morajo plačati premaganci. Pol sveta je v krizi zaradi pomanjkanja denarja, pol pa, ker ne dobi zahtevanega kapitala. Tu manjka denarja in ni kupcev; tam nimajo zaupanja in nimajo kam prodajati izdelkov in pridelkov. Oboji se branijo tujega blaga in se obdajajo s carinskimi mejami. Promet ni in ne more biti organiziran. Posledica je težka gospodarska kriza, ki drobi industrijo, banke in posamezne kapitaliste kot orehe. Vse so izsesali iz narodov in sedaj propada njih kapitalistični ustroj, ker morda en milijon kapitalistov ne more nadomestiti dveh milijard konsumentov.

Ves aranžma, tako politični kakor gospodarski, je povzročil po vojni ljubosumnost med državami. Mirovna pogodba jim ni všeč. Ne Italijanom, ne Madžarom, ne Nemcem itd. Zato na teh sporih gladoja že deset let in razvnamajo nacionalne strasti vsak v svoji deželi prav na podoben način. Kapitalizem je videl, da ta pšenica dozoreva. Mislil si je, če okleva verstvo in se zaradi delovnih množic ne upa odločno zagovarjati mojega stališča; če je bila v Rusiji prekucija, na koga se naj še zanašam?

V cvetju je nacionalna hujakarija, države in narodi so s mirovnimi pogodbami deloma opravičeno nezadovoljni in socialna beda grasi. V tem položaju se bodo narodi radi oprileli tudi prazne besede, ki hujaka drugega proti drugemu, ki jim obeta nedosegljiva nebasa. Demokracija ne more več ustreči ljudem, čeprav so drugi vsrčki — naši gospodarski. Dajmo, kupimo nacionaliste. In kupujejo jih.

In tako se je zatekel kapitalizem po vseh deželah k nacionalnemu šovinizmu, ki naj prevzame diktaturo med narodi pod njegovo kontrolo in vodstvom.

V zmoti pa je, kdor misli, da je šovinistična nacionalna diktatura pravi izhod iz današnjih žalostnih razmer. Diktatura v sedanjih razmerah ima sicer namen zavarovati hrbet obstoječemu gospodarskemu sistemu. Toda ta diktatura tega vprašanja na tak način ne bo mogla rešiti, ker gospodarski sistem absolutno zahteva nujno temeljitih reform. Če človeška družba tega ne bo hotela storiti sama po svoji pameti in razumu, bo to storil razvoj sam.

Naša dolžnost pa je, da varujemo svobodo človeštvo.—D. P.

Novo cepljenje proti davici Francoska zdravnik Vincent in Vellur sta odkrila baje novo sredstvo, ki nevtralizira učinek bacilov davice in izredno olajšuje zdravljenje. Gre za neki kisli preparat, ki popolnoma imunizira organizem.

Sredstva zoper davico so našli že večkrat, a vaa so v praksi odrekla, razen nekega seruma, ki pa ni popolnoma siguran, in nekega mazila, ki ima samo profilaktičen pomen.

"Ženi sem danes povedal, da se moram v izdatkih zelo omejit."

"No, in —?"

"Sklenila sva, da se odpovem kajenju."

A: "Se bavitel s športom?"

B: "Seveda, kako naj si sicer čuvam svoje zdravje!"

A: "Kateri šport pa gojite?"

B: "Zbiram pošne znamke!"

Gibanje za zavarovanje vzajemna voditelja

Zahteve za brezposelnostno zavarovanje v unijah skušajo počešči s grožnjami in disciplino

New York. — (FP) — Prvič v zadnjih petih letih nastaja v unijah revolta proti vodstvu Ameriške delavske federacije. Sporno vprašanje je brezposelnostno zavarovanje, o katerem se ališijo vedno večje zahteve med članstvom, na drugi strani so proti temu stopili v akcijo pa voditelji federacije.

Vprašanje je bilo zanešeno v unije po newyorškem A.F. of L. Trade Union Committee for Unemployment Insurance and Relief, ki je razposlal pisma in resolucije za brezposelnostno zavarovanje približno 16,000 krajevnim in centralnim unijam federacije.

Dva tisoč pism je bilo odboru vrhnjih vlad napadnih naslovov, tri tisoč jih je bilo vrhnjih v loč po tajnikih, je sodba odbora, od ostalih unij pa je 800 indorsiralo resolucije. Med temi so centralne unije v Clevelandu, Tacomi in štirih drugih mestih ter stavbinski svet v Minneapolisu, vlad česar je bil slednji izključen iz stavbinskega departmanta federacije.

Ko je predsednik federacije Green izvedel za to akcijo, je v posebni okrožnici posvaril vse unije pred newyorškim odborom, katerega je nazval za boljševeškega. Odbor v resnici tvori progresivni unijski elementi, ki se zbirajo okrog Konference za progresivno delavsko akcijo.

Rezultat Greenove okrožnice je, da so štiri unije zavrgle sprajeto resolucijo, 114 pa jih je ponovno indorsiralo. Resolucija zahteva splošno vladno zavarovanje proti brezposelnosti, katero naj financirajo podjetniki in vlada.

Proti izključitvi iz departmanta je minneapoliski stavbinski

—Fotografirano.

Jimmie Walker, newyorški župan, je sedaj v knji, ko mora posajmiti preiskovalcem, kako je dobil "darila" v stoletje dolarjih od bignjskih magnatov.

svet vzel priziv na Ameriško delavsko federacijo, češ, da ni bil niti zaslišan. "Mi smo prepričani, da je naša ustavna pravica in tudi dolžnost, da delujemo za take ukrepe, ki so v interesu našega članstva," pravijo v prizivu.

Gibanje je indorsiral tudi Tom Mooney, kar je reakcionarne voditelje federacije še bolj razjezilo.

Edmondo d'Amicis: Delavski ženi

(Iz nasvetov in opominov)

Poslušaj delavčeva žena: — Ne daj, da v strahu za družino odtrgaš svojega moža od borbe, za katero se žrtvuje s svojo razredno zavestjo. Uči ga odločnosti in opretnosti, ne pa strahu in bojazljivosti. Je mnogo žena, ki alično tebi iz samega strahu zadržujejo moža, da se ne bojujejo za višje in upravičene cilje. Ne boj se, v vrstah njegovih drugih ni ljudi, ki bi ga povedli k zlu, niti ga ne bodo — sirota žena, ko se bojiš tega — odvzeli tvojemu srcu. Odreči se mu za oni kratki čas in pusti ga, da gre iz hiše, kajti vrnil se bo mirnejši in bolj obveščen o svojih dolžnostih, širše zavesti in novih misli in njegovo srce bo poslej bolj pristopno za ljubezen, ker bo v družbi, ki se je sedaj bojiš, spoznal nove stvari, naučil se bo spoštovati svojo ženo, ljubiti zatirane in usmiljeno pomagati vsakomur, ki je v bedi.

Ne protivi se mu, ker bi a tem res lahko odbila njegovo srce in ga oddaljila od sebe, marveč ga pusti, da se zave, stopi s njim vred na pot njegovih nad, podpri ga v njegovih težnjah in nova sila bo združila vajini sredi, drug drugemu si bosta postala bližja in nič vaju ne bo moglo več razdružiti.

(Cv. K.)

Problem svetovne krize v satiri

Teška gospodarska kriza sedanjosti, ki postaja čimdalje bolj nekakšna kulturna kriza, in ne samo kriza današnjega gospodarskega sestava in strukture, nudi a svojimi številnimi in čisto absurdnimi pojavi dovolj gradiva za raspravo in podobno. In šla ni tudi preko ostrih peres karikaturistov in

satirčarjev. List "Scottish Co-operator" je zbral za svoje čitatele celo vrsto ameriških izjav in mnenj o vprašanih nadprodukciji, svetovnega oboroževanja in finančnih proračunov posameznih držav, ki se z epigramatično kratkočo pojavijo a temi stvarmi. Tu priobčujemo samo nekaj cvetk iz te zbirke:

Dozdeva se, da obstoja gospodarski problem v tem, da se pusti tam, kjer sta prej rasti dve bilki, rasti zdaj eno samo. Rusi dajejo vse, kar lahko pogrešajo preko golega obtoja, vladi in imenujejo to: komunizem. Mi delamo isto in imenujemo to: davki.

Svetovna razorožitev se bo nekoč vendar morala uresničiti. Pri iglah za klobuke smo postali mi Američani že skoraj mojstri.

Videti je, da je Anglija revna in si mora izposojati od Francije, ker je Francija preveč revna, da bi Angliji plačala, kar ji dolguje.

Ce bodo proizvodnja sladkorja še naprej tako omejevali, ne bo preostalo potem niti toliko sladkorja, da bi si mi sladili pilule, ki nam jih dajejo gospodari trustov požirati vsak dan. In to ti moramo še reči, brat Gandhi: Tvoja velika vrlina — ena srajca kot edini kos toalete! — je sokriva propadanja tekstilne industrije.

—st—

Časi se izpreminjajo

— Pozna se ti, prijatelj, da nisi več samec. Sedaj nimam več razstrganih nogavic.

— Vidiš, to je bilo prvo, kar mi je žena v zakonu vtepla v glavo.

"Tak napuh in ošabnost. Si nočl sem srečal našega snanca Lisjaka. Niti ozdraviti mi ni hotel na moj pondravl!"

"To pa še ni bil Lisjak, kajti on je že dva tedna v Ameriki." "Vseeno — ozdravil pa bi vendar-le lahko!"

Ali vdiha-vate?

"Pusti spečega psa"

Zakaj naj bi se kadilci navzeli tega starokopitnega nazora cigaretne industrije?

V TEM času morate biti še precej dobro prepričani o dejstvu, da druge cigarete nočejo govoriti o vdihanju.

Navzile temu je pa — ta predmet — tako "nedotakljiv" v oglaševanju cigaret — zelo blizu vaše dobroniti! Kajti vi seveda vdiha-vate — mi vsi delamo to — vede ali nevede, vsak kadilce ali kadilka vdiha del dima, ki ga potegne iz cigarete.

"Pusti spečega psa" zamore nam odgovoriti cigaretna industrija! Toda kakšen je njen odgovor vam?

Ali vdiha-vate? Lucky Strike se ne izgubejo temu življenjsko-vadnemu vprašanju. Z sedve se bavijo jako in poltomo — hah! gotove nečistote, skrite celo v najfinjših in najmilejših tobačnih listih, so odstranjene potom Lucky Strike slavnega čistilnega procesa. Luckies so ustvarile ta proces. Edinole Luckies ga imajo!

"It's toasted"

Vide Reddite proti draženju — proti kašlu

O. K. AMERICA

NARAVNAITE NA LUCKY STRIKE—48 modernih misli s najboljšimi glasovi kaventi so sveto in slavni Lucky Strike navzeli vsak turek, letrick in sabito svetlo po N.B.C. svetilo.

Upton Sinclair:

Sto procentov

Za Prosvetu prevel Buri

Copyright by Upton Sinclair.

"S takimi lažmi me nameravate pitati?"

"Neka žena me je srečala na cesti in mi valila ta letak. Auuu! Prenehajte! Jezus! Povem vam, da letaka nisem niti pogledal!"

"Vi si drznete še lagati?" se je zadrli mož, ko ga je minilo potrpljenje. Videl sem vas v družbi socialistov. Poznam tudi vaše načrte in bom resnico izsilil iz vas. Zgrabil je Petrovo zapestje ter ga pričel sukati. Peter se je postavil skoro na glavo, da bi se na ta način rešil strašnega prijema. S presunljivim glasom je kričal: "Ničesar ne vem! Ničesar!"

"Kako uslugi so vam pa napravili ti ljudje, da jih tako zagovarjate in ščitite? Kaj vam bo koristilo, ako vas bodo obesili, ostali pa bodo med tem pobegnili?"

A Peter je še bolj kričal in vzdihoval: "Ničesar ne vem!"

"Posrečilo se jim bo pobegniti iz mesta," je nadaljeval mož. "Ako mi takoj priznate, jih še lahko zajamemo in potem vas izpustimo. Me razumete? Mi vam ničesar ne storimo, ako priznate, kdo vas je najel. Mi vemo, da vi niste izgotovili načrta za bombni atentat; nam je le, da zajamemo prave storilce."

Prišel se je Petru laskati, mu prigovarjati; a kakor hitro je izustil svoj jeziljivi: "Ničesar ne vem," mu je zavil zapestje, da je zatuli od bolečine in strahu — ter še dalje vztrajno trdil, da ne more ničesar priznati, in ne ve ničesar o bombi.

Slednjič se je Guffey naveličal brezplodnega zasliševanja; morebiti se je tudi spomnil, da na takem javnem prostoru ne more preizkusiti "zasliševanja tretje stopnje," prav lahko bi kdo prisluškaval pri vratih. Prenehaj se z mučitvijo, izpustil Petrovo zapestje, zgrabil Petrovo glavo in jo zapognil nazaj, dokler niso prestrašene oči zrlle v njegove.

"Slušajte, mladi mož. Ne morem več izgubljati časa z vami. Dal vas bom v ječo — ste moj jetnik in bodite prepričani, prej ali slej bom zvedel, kar me zanima. Morebiti bo trajalo samo dan, mogoče mesec; slednjič mi boste povedali podrobnosti o bombnem atentatu in mi priznali, kdo je dal tiskati poziv proti vojni pripravljenosti — in vse mi boste povedali, kar veste o socialistih. To vam sedaj povem, premislite dobro, med tem časom pa držite jezik — nikomur ne zinite besedice — ker drugače vam izrujem jezik."

Ni se zmenil za Petrovo stokanje, ga zgrabil za ovratnik, zavlekel na hodnik in ga predal stražnikom. "Odvedite moža v mestni zapor in ga obdržite tam, dokler se ne vrnem. Ne dovolite, da bi s kom govoril le besedico. Ako pa bi le poizkušal, izbijte mu zobe." Stražnik je zgrabil vzdihujočega Petra in ga zavlekel na cesto.

Peto poglavje

Med tem se je policiji posrečilo odstraniti s poročila radovedno množico ter potegniti vrvi na obeh straneh ceste. V tem izpraznjenem prostoru so namestili rešilne vozove in policijske avtomobile. V enega izmed teh so dvignili Petra in k njemu je prisedel stražnik. Zadel je zvonec in voz se je pričel počasi premikati med množico. Po kratki pol uri so dospeli pred ogromno kamenito jetnišnico, kamor so zapeljali Petra. Njegovo ime ni bilo vpisano v nikako knjigo, niso ga vprašali po nikakih podatkih, niti odtisov prstov se niso

poslužili. Višje povelje je tako zaukazalo in Petrova usoda je bila zapčeta. Privredli so ga do dvigala in se spustili v klet; slednjič je moral še preko stopnišča in prišel tako v najnižje prostore. Tu je ugledal železna okovana vrata, na katerih se je zgoraj svetilkala mala odprtina. To je bila "luknja". Petra so pahnili v temo. Vrata so se zaloputnila, zaškrpali je zapah, nato pa popolna tišina. Peter se je zgrudil na kamenita tla kot kupček obupnega ubožstva.

Dogodki so se s tako hitrostjo vrstili drug za drugim, da jim Peter ni mogel slediti. No, sedaj je imel dovolj časa — nič drugega kot samo čas. Vse bo lahko premislil in spoznal kruto zmotu, katero mu je naklonila usoda. Ležal je na tleh in čas je mineval — ni ga mogel določiti. Slednjič ni vedel, ali so minule ure ali dnevi. Mrzlo in vlažno je bilo v kameniti kletki. Imenovali so jo "hladilnica". Najbolj trdovratne in divje so zapirali sem, da se jim je ohladila kri. Bilo je sredstvo, s katerim so si prihranili mnogo truda. Jetnika so samo zapirali v to hladilnico, popolnoma pozabili nanj in njegovo izmučeno telo in možgani so preskrbeli ostalo. Gotovo ni imela ta luknja jetnika, kateri bi v njej pretpel večje muke kot Peter Gudge. Bilo je tako grozno, kaj takega res ni zaslužil; vse je bilo tako nemogoče. Da se je kaj takega primerilo, in ravno njemu, Petru Gudge, ki se je vedno trudil, da se ogne vseh življenskih neprijetnosti, bil vedno pripravljen izkazati se uslužnega napram drugim, storiti vse, kar se mu je ravnokar nudilo, samo da mu je bilo ugodno, da je prejel dovolj hrane in tople kotiche, v katerega se je lahko stisnil. Kaj si je domislila usoda, ko je prav njega izbrala za žrtve tega groznega dogodka in ga spravila v tak neprijeten položaj. In karkoli je že storil v svojem življenju, tega vendar ni zaslužil, da sedaj trpi take muke, katerim se niti izogniti ne more. Priznati bi moral — in Peter je bil voljan priznati — samo kako naj bi to storil, ko ni vedel, kakega priznanja si žele.

Čim dalje je Peter premišljeval, tem bolj je bil razjarjen. Bilo je nezasišano. Vsedel se je in ježno strmel v temo. Sam s seboj je govoril — govoril tudi ostalemu svetu tam zunaj ter celokupnem vesoljstvu, katero je pozabilo na neznanu bitje. Divjal je in jokal. Pogledal se je v kvišku, prekoračil celico, katere je merila šest čevljev v kvadratu in je bila tako nizka, da ni mogel v njej pokončno stati. Z zdravo roko je razbijal po vratih, vanje butal z nogo in kričal. Nikakega odgovora ni bilo; daleč naokoli ni bilo nikogar, ki bi ga slišal.

Ves izmučen je sedel na tla in se pogreznil v nemirno spanje. Ko se je zopet prebudil, je bilo prebujenje hujše od najtežje more. Zopet bo prišel oni grozoviti mož. Ponovno ga bo mučil, da prizna, česar ne ve. Vsi veličani in vrhovi, ki so si jih kdaj izmislili, da so z njimi strašili otroke, so bili pravi palčki v primeri z možem, katerega so imenovali Guffey; takega si je predstavljal Peter v tej luknji.

Minila je cela večnost, odkar so ga zapirali, ko je Peter zopet zaslišal šum. Vrata so se odprla. Peter je čepel v kotu in mislil, da je prišel Guffey. Nekaj je brakalo po tleh, a nato je bilo zopet vse tiho. Peter se je ozrl in ugledal kos kruha in vrč vode.

(Dolje prihodnjič.)

H. Erneman:

VLOMILEC!

Nekaj se je zganilo v hiši. Prav različno sem slišal. Čuj! Koraki drljo spodaj akoli je dišnica! Že zopet je zaškrpalo! Naj vstanem?

Da bi le moja glava ne bila tako strašno težka. Ta preteta večerna bovla. Nikdar več perle! Lumpaci! Je najbrž izvolal mojo slabost in misli...

Ne! Zaspati ne smem več! Uboga moja glava! Moram pogledati. Saj vendar ne morem dopustiti vlomai. Kaj bi rekla Ilza?

Vidim njen obraz: z dvignjenimi ramami me zasmehljivo ogleduje od zgoraj dol.

"Naravno! Dvoboj s pištolami na tri metre — pri pisalni mizi! Vse zmora — pri pisalni mizi! Celo z ženskami znaš ravnanje! — pri pisalni mizi! Oh, Kurt! Kadar bi moral pa zares uporabiti mož..."

Prav sedaj so se odprla kuhinjska vrata! Na vaak način moram dol! Ali sem morda kukavica? Sploh ne vem kaj je z menoj. Nekako šibek sem v kolnih. Nesrečna bovla. Nak, bodi se ne, niti najmanj ne. Tudi Ilze ne bom dramil za tako reč. Sam velja mož!

Mimo tega sem nekje čital, da vlomilec ne napade, če ga zmotiš pri postu. Vedno zbeži in pusti plen... Previdno sem zlezal s postelje in tipal po stopnicah dol v prtiličje. Kajpak, zadnja stopnica je morala zaškrpiti.

Smrtna tišina je takoj zavladala v hiši. Nič se ne gane. Noge me potiskajo v temo hodnika. Luči ne maram prižgati. Izpostavila se nevarnosti, da te pihnejo. Ne, luči pa ne, raje ne!

Morda jo je pa že odkuril, pomislil, predno zavijem okoli ogleh kuhinji. Za hipcem mi obstane srce. Skozi stekleno kuhinjsko okno sveti luč. Torej vendarle vlomilec! Brž si pokličem v spomin par izrekov previdnosti: ne vznemiri se, nastopi odločno in samozavestno. Čuvaj se v hrbet!

In zdaj naprej!!!

Ne vem iz kakšnega vroka sem si predstavljal vlomilce za velike in plečate ljudi. Tamle pred menoj sedi pri odprti hladilni omari star, zdelan možiček. Iz glave mu štrli šop skuštranih las. Obleden je v dokaj ohlapno obleko. Noge mu tiče v rumenih spodnjih nogavicah. Čevlje je ostavil pod kuhinjskim oknom. Kajpak, Ilza je pozabila zapreti zgornja kuhinjska okna, sem opazil v prvem hipu, med tem ko sem ostro motril vlomilca. Upadel in zmručen obraz strmi vame. V rokah je držal možek krožnik polnjenih paradiznikov. Sedaj ga je previdno položil na tla. Počas in betežno je vstal.

Pred menoj stoji tat, vlomilec! Med tem, ko ga začuden in še nekoliko z usmiljenjem ogledujem, se razležejo njegovi razmršeni brki v nasme iz zadrege.

"Gospod!" pravim — v pričlo

takele postavice se zdim kljub rumeni pidžami, ki mahedra okoli mojih nog in nekakšni palčki v roki — v odločni premoci — "gospod!" torej pravim, "kaj vam pade na um, da večerjate pri nas brez dovoljenja moje žene?"

Moj vlomilec je samo odkimal z glavo in pokazal prazne žepe. "Tedad zgrinite, a skozi vrata!" pravim odločno in trdno.

Drhte je posikal možek svoje čevlje. Kako nerodno jih je zavezaval. Niti poštenih vezalov ni; morda bi mu jaz posodil... Trepetaje se je akonil še enkrat, vzdignil krožnik s paradizniki in ga postavil v hladilno omarico ter pripril vrata. — Verjube, mož sem, ki lahko ostro nastopi, ki se prebora s komolci akoli najhujše gnečo, če treba. Sem človek, ki boj celo obožuje! Morem postati neizprosni in trdosrčni, samo trpljenja, tega ne morem videti. Postanem mehak, ko voščim, celo napram svoji ženi. Trpljenja ne morem videti, verjube!

Cemu nam bodo paradizniki? Bi li jih kdo izmed naju jedel, sedaj, ko jih je otipala vlomilčeva roka? Saj je bilo povsem razumljivo, če sem dejal možu:

"Čujte, človek! Kar použijte jih, če ste gladni."

In, ali ni bilo še razumljivejša, da sem postavil krožnik preden na mizo in mu potisnil stol ter ga ponovno sili k jedi, ko je pa s tako zasoljenimi očmi strmel vame?

Saj koncem koncev vendar ne morem dopustiti, da bi kdo vpril

čo mene umri za koto? Še manj v primeru, da je prvotno nastopil kot moj neprijatelj. To bi bil še daleko večji, neodpastljivi greh.

Ponudil sem mu mrzlo pečenko in kruh, ki sta ostala od večerje. Tudi velik kozarec perline bovine. Kaj pa je na tem, če moža pošteno nasitim. In sploh. Kaj se pravi v tem primeru neprijatelj? Mar sedi pred menoj kakšen kriminalni tip? Ali ni to ubog človek, ki so ga pohodili in preganjali ljudje? Preveč v kot potisnjen? Kaj ga niso ljudje s svojo brezobzirnostjo napravili takšnega kakršni? Morda steguje njegovi otroci roke za koščkom kruha? Stoka v vlažni kleti roduča žena?

Bovla mu tekne kakor je videti. — Saj sem slutil: moj gost je že v mladosti osiretel. Napadno, seveda, napačno so ga vzgojili. Nameraval je postati pevec, bogat in slaven tenor. In mu tega niso dovolili... Njegov glas je bil diven... Da bi malo poizkusil zapeti? — Hvala. Odklonil sem polizkus. Radi ilze. Ustrašila bi se.

Potem so pa, kakor se vidi, prišle vmes razne stvari. Nikjer ga niso sprejeli, ker je bil že predkaznovan. In dasi je le radi lakote kradel... Bog, to se je potem tako menjalo, med polnim in praznim želodcem, delom, prosjaštvom, čisto in zaporom. In vedno ubožstvo žene in štirih malih otročičev. Vsi med dvema in tremi leti starosti. Kajpak, dvojčki. Potem umrje žena.

Ganjen sem, prav zares. Mož celo plaka. Razume se, take stvari se gode. To je pač moralo tako priti. Jaz bi mu lahko pomagal. Jutri ali kasneje naj se javi možiček pri meni. Za dva ali tri tedne bo dobil delo na vrtu. Potem bomo že videli.

Nikdar ne bom pozabil na ugašili, ponižni pogled možička, s katerim se je zahvalil za ostanek pečenko in tri bankovce, ki sem mu jih za prvo silo stisnil v roko. K slovesu sem ga popotrpjal po rami in ga spremil do vrat. Ko sem skrbno zaklepal hišna vrata, sem slišal iz vrta, kakor da se ne more ločiti, njegove drsajoče in omahujoče korake...

Utrujen sem zlezal v posteljo. Mar nismo vsi bratje? Že zopet smo lahko pomagali in zasedali malce ljubežli in zaupanja. Trden in blažen je bil moj spanec...

Naslednje jutro me je Ilza zbudila. Bila je, milo rečeno, razburjena. Pred posteljo je stala, križala in vila roke in kričala: "Vlomilec! So pokradli srebro in zlato. Skozi zgornje kuhinjsko okno so vdrli. O, moj bog, ob vse smo!"

Nu, da, zapreti zgornje kuhinjsko okno, na to sem po nočnem dogodku pozabil...

(Iz nemščine za Prosveto A. A.)

Na ulici je usmiljen gospod srečal starejšo ženo, ki je vozila slabo oblečenega moža in prosila milodare. Gospod da dva dinarja in reče:

"Uboga žena! Ali ves dan tako vozite moža?"

"O, ne. Se menjava, dopoldne vozim jaz njega, popoldne on mene."

POJASNILLO

Vašed deprejate in ogromne krize, ki je zadela tudi naše članstvo oziroma naročnike našega lista Prosveta, je potrebno, da pojasnimo tajnikom in zastopnikom Prosvete, da lahko vzamemo od naročnikov za list Prosveta naročnino tudi samo za pol leta in kjer ni drugače tudi samo za četrti leta. Vsemitte kar se dobili da, kar razmere zahtevajo to. List Prosveta je zelo priznani v ti krogli in zato apeliramo na tajnike in naročnike, da skušajo kjerkoli morete ohraniti naročnike na dnevnik. Apelliramo tudi na posamezne naročnike, da naj če le morete poravnajo svojo naročnino in če ni morete plačati celotnega plačate polletno naročnino, samo da ne ohrani list še nadalje kot dnevnik.

Ph. Godina, upravitelj.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko podijete svojcem y domovino.

DOMOVINA LAKOTE!

Franc-Jozefova dežela!

Bela dežela brez ljudi...

Lesena baraka, vsa črna v snegu. Dolge srečaste sveče bodejo iz strehe v tla. Na obzorju leži veliko, a mrtvo solnce in meče dolge, brezupne pošastne sence po nagubani snežni ploskvi — nekončni plahti.

V baraki ždi osem mož. Leže v svojih spalnih vrečah, od mrzla se šklepečejo z zobmi. Molk, bolest in globok molk davi in duši v mrkem prostoru. — Ko bi le slutili, da bodo morali vzdržati kaj takega, ko bi le slutili takrat pri odhodu iz Tromsøja. Oederup je zgubil živce; solze mu polizijo preko kosmatega obraza v četinastru brado. Nihče se zanj ne briga, sleherni ima opravka s seboj. Sleherni ima doma svojo ljubezen, ta mlado dekle, oni ženo in otroke, tretji mater... Teh nikdar, nikdar več videti! To je vendarle strašno. Ah bog, ni da bi mislil nanje!

Pred poldrugi letom je priploje sem petnajst krepkih mož. Smelih in samozavestnih. Naslednje poletje bi morala priti živila z ekspedicijske ladje. So čakali. Zaman. Ladje ni bilo. Morda se je potopila...

Solnce je ugašnilo. Obrežja je uklenil led. Druga zima je položila svoje koščene roke na polarno pokrajino.

Že peti teden čepi v tej baraki, vedo, da bodo morali umreti. Za minulega poletja so se odpravili štirje proti tečaju. Vrnili se niso. Nekje leže njihova trupla.

Trije so umrli pretekli teden v nepopisnih bolečinah za skorbutom. Nihče jim ni mogel pomagati. Odnegli so jih na led in jih zalopatali v snežni prišč. Rolke se je pri tem onesvestil. Sedaj leži zaprtih oči v kotu. Dihaja. Le dotakniti se ga nihče ne sme, sicer nečloveško tulit...

Gori pod severom na 87. stopnji divja vihar in premetava male sani. Trije se upehali in premraženi tičijo v zatijahu sani in skušajo v svoj dnevnik zapisati par zmedenih besed v slovo življenju, ki je bilo in bo kmalu brez njih. Johnson je še pri moči. Upija se v razbežano noč iskati rešitve... List je umrl večeraj. Strupeni mraz mu je še prej ugonobil noge. Danes, to slutijo, mu bodo končno sledili še ostali trije. Zadnjega psa so použili... Kristijan moli glasno, glasno

Za one ki so slabega zdravja

Zaprta in bolna obisti dovoljujejo strupom, da se prebrazo v vaše telo, kar pomeni povzročiti obisto in mehuro draženje, prebrazo neravnosti, klasi ledodov, vnetje in ledodov, glavobol, nervoznost, slahost, v ledodov, srčno spanec, izgubo živine in milijoni moti in splošno slaba zdravja.

Nuga-Tone vnaša črva in odnese naprtico, s tem da obisti telo, bolezen grejnih strupov. Pripravi novo delovno silo in moč vsem organom, prinese pozitivno aversivno spanje in daje novo veselje življenja. Vi lahko dobite Nuga-Tone v vsaki lekarni. Ako vaš lekarnar tega nima, pošljite nam naj hitreje naroči za vas od njegovih predpustovalcev.

bruha molitev v bobnenje snežnega viharja. Dokler ga ne speče bolečina v grlu. Onemi in o trpne v svojo bot. Johanson prosi, najbrž je že prestal. Počasi se plazi v barako smrt...

Lunin svet drsi čez zledenelo barako na Franc-Jozefovi zemlji. Notri umirajo na smrt bolni... Divjačina že niso videli par tednov, kaj šele streljali. Do poletja bodo že davno mrtvi. Človek bi zblaznel. Eden njih gotovo. Od njega nalezejo drugi. — Lohse šklepeče z zobmi. Dlesni so se mu gnolje že davi. — Swena se nenadoma loti divje hrepenenja po ženi. Tuli in se zvija. Žena? Žena? Nekateri ne vedo več, kaj je to. Tako daleč, tako nedosežno je vse to.

"Če ljudje še žive, če... ljudje...?" blede nekdo.

Dit, ki se je pred četrt ure sprazil iz barake hladit neznošno vročino žije s snegom, plane sedaj v barako in zakriči:

"Medved!" Z neznansko močjo popade puško in dere na prosto. Zares! V lunjavi koraca zver! Vsa bela. Hvala bogu, po dolgem času zopet meso, sveže, slastno meso! Prst na jeziku puške se trese od razburjenja in mraza. Strel pretrga noč. Brez glasu se zruši zver. Z divjim, od veselja ponorelimi kriki stečejo, se plazijo k plenu. Zgroženi o mahnejo nazaj. V krvi leži — Johnson, edini od onih, ki so zmznili z dnevniki v rokah ob sanah. Obleden v tople medvedov kožuhi je iskal barako. Nekaj streljajev od varnega zavetišča ga je ubil pol blazen tovariš s puško...

Franc-Jozefova dežela...

Trije trgovci sedijo v gostilni.

Vzdihne prvi: "Ah, da..."

Pritrdi drugi: "Tja, tja..."

Vzklikne tretji: "Samo še eno besedo o trgovini in takoj zapustim družbo!"

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Po sklepu 9. redne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveta in prišteje eden, dva ali tri člani za eno družino in iz enega naslova k eni naročnini. List Prosveta stane za vse članke, za člani ali nečlane \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri acountu \$1.30 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Mi prišteljemo enega, dva ali tri člani za eno družino k eni naročnini. Torej sedaj ni varstva, reči, da je list predrag za člani S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je skore v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Torej sedaj imate priliko, da se tudi vi naročite na dnevnik Prosveta. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrst. države in Kanado \$6.00	Za Clcero in Chicago je.....\$7.50
1 tednik in.....4.80	1 tednik in.....6.30
2 tednika in.....3.60	2 tednika in.....5.10
3 tednike in.....2.40	3 tednike in.....3.90

Izpolnite spodnji kupen, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plunu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J., ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo anšlati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priročeno pošiljam naročnino za list Prosveta vsoto \$.....

Ime.....Čl. društva št.....

Naslov.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

Ime.....Čl. društva št.....

Ime.....Čl. društva št.....

TELEFON ROCKWELL 4904

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerna, unijako delo prve vrste

Enite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST MENA POJASNILA